

גיליון מזכרת · המוזיאון לתולדות הדואר והבולאות

Souvenir Sheet - The Postal & Philatelic Museum

המחיר ₪5.00 Price \$5.00

432

6 / 1991

סיון התשנ"א

תולדות הדואר בארץ ישראל

ארץ ישראל נכבשה בידי התורכים העותמנים במאה ה-ט"ז. עם ירידת כוחה של האימפריה, בעיקר במאה ה-י"ט, גדל מספרם של התושבים האירופיים בארץ ישראל, והתחילה תחרות סמויה בין מעצמות אירופה: רוסיה, אוסטריה, איטליה, צרפת ואנגליה, על מידת ההשפעה בממשלו של הסולטן.

לאחר נסיונות רבים הצליחו המעצמות השונות להגיע להסכם ה"קפיטולציה": הסכם שמתיר לנתינים הזרים להתארגן בנציגויות שלהם. בעקבות הסכמים אלה התרחבו שירותי הדואר והנציגויות הזרות יכלו לארגן משלוח דואר לחו"ל - דואר שכונה "הדואר הקונסולרי".

ככל הנראה, הוחתם הבול הראשון בארצנו בשנת 1852, בסוכנות הדואר הצרפתית שנפתחה ביפו. זמן קצר אחר כך פתחו האוסטרים משרד דואר בירושלים (1854) ואחר כך גם ביפו ובחיפה. בעקבותיהם הלכו גם רוסיה (1861), גרמניה (1898) ואיטליה (1908).

הצלחתם של שירותי הדואר הקונסולריים עוררה את השלטון העותמני להקים שירותי דואר משלו. ב־1865 נפתח בשכם סניף הדואר התורכי הראשון. שירותי הדואר התורכי היו גרועים. משלוחי הדואר הועברו למרבית המקומות על גבי גמלים וחמורים, ומקצתם בלבד באמצעות הדליז'נסים. לא פעם אזלו בולי הדואר בסניפים, והמלאי חודש רק לאחר זמן רב. למרות שירותיו הגרועים, ניסה הדואר התורכי להתחרות בדואר הקונסולרי: סניפי דואר נפתחו בראשון-לציון (1904), ברחובות ובפתח תקוה (1910) ובזכרון יעקב (1912). יתר על כן, משרדי הדואר התורכיים החלו מוכרים בולים שנועדו לנמענים בחוץ לארץ במחצית המחיר שקבע אירגון הדואר הבין-לאומי.

כחודש לאחר פרוץ מלחמת העולם הראשונה נסגרו כל המשרדים הקונסולריים. השימוש בדואר האזרחי בתקופת המלחמה היה מועט והקשר עם חוץ לארץ כמעט פסק.

ב תקופת השלטון הבריטי בארץ ישראל שהחל כממשל צבאי ב־1918 ואחר כך כמנדט (1920-1948), השתמשו תושבי הארץ בשירותי הדואר המנדטוריים. במקרים ספורים בלבד הפעילו היהודים שירותי דואר עצמאיים: יישובים שעלו על הקרקע במרחבי הנגב קיימו קשר עם מוסדות היישוב באמצעות יוני דואר וארגוני המחתרת העבריים הפעילו שירותי קשר עצמאיים.

באפריל 1948 תיכננו שלטונות המנדט להפסיק את מתן שירותי הדואר בארץ ישראל וכל סניפי הדואר עמדו להיסגר. על צו הסגירה - שהתממשותו היתה פוגעת קשה בקשרי הדואר עם חוץ לארץ - נודע מבעוד מועד למנהלת העם, היא "הממשלה שבדרך", ופקידי הדואר היהודים נצטוו שלא להפסיק את פעילותם אף לא ליום אחד.

כ שעזבו האנגלים, הוסיפו סניפי הדואר למכור זמן מה את בולי המנדט. לעתים השתמשו גם בבולי הקרן הקיימת או בבולי "כופר היישוב", הם הבולים שהנפיקה ההגנה בתקופת מאורעות הדמים. מנהלת העם ביקשה להדפיס בולי דואר עבריים, אולם, משנתברר כי אי אפשר יהיה להכניס במועד, הוחלט להשתמש בבולים מסויימים של הקרן הקיימת לישראל עם הדפס-רכב "דאר", כבולי דואר "מוסמכים" מטעם מנהלת העם.

בולי מנהלת העם שימשו זמן קצר בלבד: מראשית מאי עד ליום הכרזת המדינה. יומיים אחר כך הונפקו בולי "הדואר העברי", ורק ביישובים הנצורים הוסיפו להשתמש בבולי קק"ל, עד שהגיעו בולי המדינה שזה עתה הוקמה. היו יישובים אשר אף הנפיקו באותה תקופה "בולים" משלהם.

בגיליון המזכרת נראים בולים וחותמות מן התקופה העותומנית, מימי השלטון הבריטי ומקום המדינה, כמסמלים את ההיסטוריה הדוארית והבולאית של ארץ ישראל.

The souvenir sheet is illustrated with stamps and cancellations from the Ottoman period, and the days of the British Mandate until the establishment of the State. It symbolises the postal and philatelic history of Eretz Israel.

המוזיאון לתולדות הדואר והבולאות בארץ ישראל

מ בעד לעלילותיהם ולגלגוליהם של כל מה שמכונה דברי דואר: מכתבים, חבילות, חותמות בולים - יכולים אנו "לגעת" בחיי היום-יום של התושבים בארץ ישראל לדורותיה. תהליכים היסטוריים, דוגמת: "התפוררותה של האימפריה העותמנית", נגלים לעינינו באמצעות טלטוליו של מכתב או בתמורותיה של חותמת. לפיכך, יש בהקמת המוזיאון לתולדות הדואר והבולאות משום פתיחת צוהר המשקיף אל תולדותיה של ארץ ישראל. במוזיאון יימצאו פריטים המתארים את התקשורת הכתובה בחברה האנושית בכלל ובארץ ישראל בפרט.

יוצגו בו דברי דואר ובולים מתקופות שונות: תקופת השלטון התורכי, פעילותו של הדואר הקונסולרי, ימי המנדט הבריטי ומנהלת העם: בולים בנושא יודאיקה שהוצאו על ידי מנהלי דואר בארצות שונות, תקופת השואה ועוד. מקום מרכזי יתפסו כל בולי ישראל וחותמות הדואר. הנושאים, שלהם יוחדו הבולים, יוסברו אף הם - כך שהמתבונן יטיב להבין את לשונו התמציתית של הבול.

ה פעילות הכרוכה בנפקת בולי ישראל תתועד אף היא ויקובצו במוזיאון מסמכים הקשורים לתכנון ולייצור הבולים: פרוטוקולים של הוועדה לתכנון בולים, מסמכי ועדת השרים לטקסים ולסמלים ועוד. כן יימצאו במוזיאון גלופות, תרשימים וצילומים, שיכניסו את המבקר ב"סוד" עשיית הבולים.

במוזיאון יינתן ביטוי לפעילות הדוארית והבולאית בכללה - הדפסת בולים, תלבושות דוורים, מרכבות ומכוניות דואר, ופריטים שהונצחו בבולי מדינת ישראל. המגמה היא שהמוזיאון יהיה מקום חי ותוסס אשר יענה הן על ציפיות הבולאים המובהקים והן על התענינות בני-הנוער והציבור הרחב וכמובן כל מי שהתחביב המרתק של הבולאות קרוב ללבו. ספריית המוזיאון תאפשר הרחבת והעמקת המחקר לתחומיו השונים. המוזיאון הולך ומוקם במיסגרת "מוזיאון ארץ ישראל - תל אביב".

on Israel's stamps.

The museum's objective is to become a busy institution which will not only meet the expectations of confirmed philatelists, but will also arouse the interest of young people and the general public.

The museum library will provide a source for the furthering and widening of research into the various aspects of Holy Land postal history and philately.

The museum is being built on the campus of the Tel Aviv "Eretz Israel" Museum.

Issue: June 1991

Designer: E. Weishoff

Size: 120 mm x 88 mm

Souvenir sheet of 1 stamp

Printers: E. Lewin-Epstein Ltd.

Method of printing: Offset

Emission: Juin 1991

Dessinateur: E. Weishoff

Format: 120 mm x 88 mm

Feuillet souvenir de 1 timbre

Imprimerie: E. Lewin-Epstein Ltd.

Mode d'impression: Offset

Emission: Junio de 1991

Dibujante: E. Weishoff

Tamaño: 120 mm x 88 mm

Hoja bloque de 1 sello

Imprenta: E. Lewin-Epstein Ltd.

Sistema de impresion: Offset

חותמת יום ההופעה
FIRST DAY CANCELLATION

Some besieged towns even issued their own stamps as a temporary measure.

The Postal and Philatelic Museum

On looking at all those multifarious items which come under the heading of "mail", we find ourselves coming into contact with, among other things, the daily life of the people who once inhabited Eretz Israel. Historical events, such as the break-up of the Turkish Empire, are illustrated by the perigrinations of a letter, or by the changes in a postmark. The establishment of the Postal and Philatelic Museum provides us, therefore, with a window through which we can gaze upon the history of Eretz Israel. This museum will house objects illustrating written communications between Man and his neighbour, with particular emphasis on the Land of Israel. On display there will be mail and stamps from various periods including the period of Turkish rule, that of the Consular Post, the British Mandate and the Minhelet Ha-Am. Stamps on the theme of Judaica from all over the world and stamps from the period of the Holocaust will also be exhibited. There will be a prominent display of all the stamps and postmarks of the Israel Postal Service. Explanations of the subjects portrayed on the stamps will also be provided, so that the spectator can understand the concise "language" of the stamp.

The procedures involved in preparing stamps will be explained, too, and the Museum is to have a collection of documents concerned with the planning and production of new stamps; minutes of the Stamp Design Committee, documents from the Ministerial Committee on Ceremonies and Symbols, etc. Printing plates, designs and photographs which will reveal to the visitor the "secrets" of the stamp planning and production process will also be on display.

The museum will give expression to all aspects of postal and philatelic activity - the printing of stamps; the uniforms of the postal couriers; postal coaches and motor vehicles, and objects portrayed

stamps intended for overseas mail at half the price fixed by the Universal Postal Union.

One month after the outbreak of the First World War, all the Consular Post Offices were closed down. Very little use was made of the civilian postal services during the war, and postal connections with abroad came to a virtual standstill.

During the period of British rule, first as a military occupation in 1918, and later under a League of Nations mandate (1920-48), the local population used the Mandate postal services. In a very few cases, the Jews set up their own postal services - the settlements in the Negev maintained contact with the Jewish authorities by using pigeons and the resistance movement had its own communications services.

In April 1948, the British Mandate authorities planned to suspend all postal services in the country and all the post offices were due to be closed. However, the Minhelet Ha-Am - the State on the Way - got to know about this closure order which would have dealt a serious blow to the country's foreign postal communications, and all Jewish postal workers were ordered to remain at work.

When the British left, the post offices continued to sell the Mandate stamps for a time. JNF labels were also used, as were the "Kofer Ha-Yishuv" stamps which had been issued by the Hagana during the riots. The Minhelet Ha-Am was anxious to print Hebrew stamps, but when it became apparent that there was insufficient time for this, they authorised the use of various JNF labels which were overprinted with the word "DOAR" POST.

These Minhelet Ha-Am stamps were in use for only a short time - from the beginning of May until the day of the Declaration of the State - two days later, the "Doar Ivri" stamps were issued. It was only in the besieged towns and settlements that people continued to use the JNF labels until supplies of the Doar Ivri stamps arrived.

המעצב: אליעזר וויסהוף

THE DESIGNER: E. WEISHOFF

The Postal History of Eretz Israel

Eretz Israel was conquered by the Ottoman Turks in the 16th century. With the decline of the Turkish Empire, and particularly in the 19th century, the number of European inhabitants in Eretz Israel grew and the European powers - Russia, Austria, Italy, France and Great Britain — competed with each other to increase their influence on the Sultan's regime.

The European powers finally signed the Capitulations Agreement with Turkey which granted foreign nationals the right to set up their own Representative Offices in the country. As a consequence of this Agreement there was an expansion of the postal services and the various Offices were permitted to organize their own overseas postal services - the Consular Post.

It seems that the first postal cancellation effected by one of these foreign postal services was that of the French Postal Agency in Jaffa in 1852. In 1854 the Austrians opened a Post Office in Jerusalem, to be followed by offices in Jaffa and Haifa. Russia opened its Post Office in 1861, Germany in 1898 and Italy in 1908. The success of these Consular Posts persuaded the Turkish authorities to establish their own postal services, and the first Turkish Post Office was opened in Shechem (Nablus) in 1865. The quality of the Turkish Postal Service was very poor. The mail to most destinations was conveyed on the backs of camels or donkeys - very little went by carriage. On more than one occasion, the post offices ran out of stamps and it took quite a time until new supplies were received. In spite of this, the Turkish authorities continued to compete with the Consular Post and opened additional post offices in Rishon Leziyyon (1904), Rehovot and Petah Tikva (1910), and Zichron Ya'akov (1912). They even sold